

Өмірбаян

Бауыржан Момышұлы

(1910- 1982ж)

Бауыржан Момышұлы (24 желтоқсан 1910, Көлбастау – 10 маусым 1982, Алматы) — қазақтың әйгілі әскери қолбасшысы, Ұлы Отан соғысында даңқы шыққан стратег және тактик, жазушы, Кеңес Одағының Батыры.

Батыс майданындағы 16 армияның 316-атқыштар дивизиясындағы (1941 жылдың қарашасынан бастап 8-ші гвардиялық атқыштар дивизиясы) 1073 атқыштар полкінің (1941 жылдың қарашасынан 19 гвардиялық полкі) және батальон командирі. Ұлы Отан соғысына генерал-майор И.В. Панфилов басқарған әйгілі дивизиясының құрамында 1941 жылдың қыркүйек айынан бастап қатысты. Батальон командирі ретінде аға лейтенант Бауыржан Момышұлы Мәскеу үшін шайқаста 27 рет ұрысқа қатысты. 1941 жылдың 16-18 қараша күндері вермахтың Мәскеу бағытында екінші мәрте жасаған жорығы кезінде аға лейтенант Момышұлы басқарған батальон дивизиядан қашықта, Матронино деревнясының жанында Волоколамск тас жолында асқан ерлікпен ұрыс жүргізді. Білікті комбаттың басшылығы арқасында 3 күн бойы фашистер шабуылын тойтарып, батальон үлкен шығынсыз, ұрысқа қабілетті жағдайда қоршаудан шығады.

Бауыржан Момышұлы — әскери педагогика мен әскери психологияны байытушы, баға жетпес мұра қалдырған дара тұлға. Оның атақ, даңқы, батырлығы А.Бектің «Волоколамск тас жолы» атты кітабында суреттелді. Кітап неміс, чех, еврей, ағылшын, француз, т.б. шет тілдеріне аударылды. Соғыстан кейін Бауыржан Момышұлы Совет Армиясы Бас штабының Жоғары әскери академиясын бітіреді. Әскери-педагогикалық жұмыспен айналасып, Совет Армиясы әскери академиясында сабақ береді.

Ел тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстан Республикасының тұңғыш Президенті Н.Назарбаевтың жарлығымен оған «Халық қаһарманы» деген атақ берілді.

Бауыржан Момышұлының әдеби шығармашылығы

Бауыржан Момышұлы жігіттік шағында-ақ ғашықтық жырлар, достарына, жерлестеріне арнау өлеңдер жазған. Оның алғы шептен жазған мақалалары мен өлеңдері, аудармалары майдан газеттерінде, «Социалистік Қазақстан», «Казахстанская правда», «Қазақ әдебиеті» және басқа басылымдарда жарық көріп тұрған.

Майданда ол күнделік жазып, ұрыс алаңында көрген-білгенін, басынан өткен жайттарды қағазға түсірді. Ол кез-келген жағдайда қарда да, жаңбырда да

және тіпті қоршауда қалған кезде де жазба жүргізді. Осылайша, ол 38 жауынгерлік жазба кітапша жазды. Онда соғыс барысы, сарбаздардың ойы мен әрекеті туралы айтылады. Оның негізгі әдеби шығармалары оқырманды шыншылдығымен таңғалдырады. «Бір түннің тарихы» оның дарынды жазушы екенін жариялаған алғашқы туындысы.

Бауыржан соғыс уақытында «Серігім», «Жазушыға», «Қалыбек аға», «Біреулерге», «Омарбекке», «Жардың мұңы», «Ғ-ға», «Ана тілін ардақта», «Досыма», «Толғау» атты өлеңдер жазған.

1952-1956 жылы «Офицердің күнделігі», «Бір түннің тарихы», «Біздің семья» деген алғашқы кітаптары жарық көрді.

Бауыржан Момышұлының аты берілген нысандар

Қазақстанда батырдың атымен Алматы, Тараз, Атырау, Семей қалалары және Жамбыл облысы Аса ауылындағы көшеге батырдың аты берілген:

Астана қаласында

- Бауыржан Момышұлы атындағы даңғыл

Алматы қаласында

- Бауыржан Момышұлы атындағы көше
- Бауыржан Момышұлы атындағы метро бекеті
- №131 мектеп-лицейі және «Жас Ұлан» әскери мектебі

Шымкент қаласында

- Бауыржан Момышұлы атындағы даңғыл
- №44 және № 120 мектептер

Жамбыл облысында

- Жамбыл облысының бұрынғы Бурное ауылы Бауыржан Момышұлы ауылы болып өзгертілген.
- Бауыржан Момышұлы ауылдық округі
- №45 қазақ классикалық гимназиясына Бауыржан Момышұлының есімі берілген және мектептің алдында Бауыржан Момышұлының бюсті орналастырылған.
- Тараз қаласында Бауыржан Момышұлы атындағы Жеңіс саябағы бар.

Марапаттары

Соғыс кезінде

- 1942 жылы 6 маусымда «Қызыл ту» орденімен;
- 1944 жылы 6 маусымда «Мәскеуді қорғағаны үшін» медалімен;
- 1945 жылы шілдеде 1 дәрежелі «Отан соғысы», «Құрмет Белгісі» ордендерімен, «Қызыл жұлдыз» орденімен 2 рет марапатталды

Соғыстан кейін

- 1970 жылы «Еңбек Қызыл ту» орденімен, «Құрмет белгісі» орденімен
- КСРО Президентінің 1990 ж. 11 желтоқсандағы жарлығымен Б. Момышұлына 1941-1945 жылдары соғыста неміс-фашист басқыншыларына қарсы күресте асқан ерлігі мен қаһармандығы үшін «Кеңес Одағының Батыр атағы» берілді (медаль №11637).
- 2000 жылы «Ғасыр адамы» деп танылды

 	Дата рождения	24.12.1910
	Место рождения	Казахская ССР, Южно-Казахстанская обл., Джувалинский р-н ; Сыр-Дарьинская губ., Аулине-Атинский уезд, Куюкская вол., аул № 3
	Дата призыва	07.11.1932
	Воинское звание	капитан ; полковник ; ст. лейтенант ; гв. полковник
	Воинская часть	1075 стрелковый полк 8 гвардейской стрелковой дивизии 23 гвардейский стрелковый полк 8 гвардейской стрелковой дивизии 1075 стрелковый полк 316 стрелковой дивизии (III) 1073 стрелковый полк 8 гвардейской стрелковой дивизии Калининский фронт Ленинградский фронт 9 гвардейская стрелковая дивизия 99 стрелковая дивизия
	Награды	Орден Красного Знамени (2) Орден Отечественной войны I степени Орден Красной Звезды Медаль «За боевые заслуги» Орден Ленина Медаль «За оборону Москвы» Медаль «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.» (2) Орден Красного Знамени
	Место захоронения	Казахская ССР, Алма-Атинская обл., г. Алма-Ата

Биография

Бауыржан Момышұлы

Лақап аты	Шаң тимес
Туған күні	24 желтоқсан 1910
Туған жері	Көлбастау, Жуалы ауданы, Жамбыл облысы, ҚазақКСР, КСРО
Қайтыс болған күні	10 маусым 1982 (71 жас)
Қайтыс болған жері	Алматы, ҚазКСР, КСРО
Мемлекет	КСРО
Әскер түрі	атты әскер
Қызмет еткен жылдары	1932—1934, 1936—1955
Атағы	Гвардия полковнигі
Басқарды	9-шы гвардиялық атқыштар дивизиясы
Шайқасы	Хасан шайқасы Ұлы Отан Соғысы
Марапаттары	

Бауыржан Момышұлы Ортаққорда